

HR WIGFORSS

OCH DET NATIONELLA SAMARBETET

HÖSTRIKSDAGEN fick på sin andra arbetsdag uppleva något märkligt. På regeringsbänken i andra kammaren försvarade finansminister Wigforss — ensam talesman i en ekonomisk remissdebatt för det stora parti, som till nyåret innehar $\frac{3}{5}$ av kammarens mandat — regeringens proposition om löneförbättring åt de lägsta statstjänaregrupperna i ett tal, som dels innehöll ursäkter för att han — som i tolv år nästan oavbrutet varit högste lönechef i landet — inte kände till de berörda gruppernas utkomstförhållanden och dels utmynnade i ett reservationslöst förordande av en ny ekonomisk samhällsordning. När samlingsregeringen bildades i december 1939, ingick det i de fyra stora partiernas samarbetspakt, att partiskiljande inrikesfrågor skulle läggas åt sidan. Aldrig har det under dessa fem år hållits ett statsrådsanförande, som så demonstrativt gått emot vad regeringens borgerliga ledamöter hävda. Dess uppenbara syfte var att bygga broar till kommunisterna. Om hr Wigforss hållit talet från sin plats på Göteborgsbänken hade han varit i sin fulla rätt. Nu väckte det en nästan förstummande förundran.

Ingen politisk observatör har kunnat sväva i tvivelsmål om att samlingsregeringens fortsatta existens för hr Wigforss sedan lång tid tillbaka varit en styggelse. Efter den ovannämnda riksdagsdebatten har han i ett bygdetal för övrigt offentligt givit det till känna. Den samarbetsparoll, som statsministern gång på gång under krigstiden sänt ut, röner ingen förståelse hos hr Wigforss. Denne är helt fångad av den stora striden om den ekonomiska samhällsordningen. Den kampen, som hr Wigforss vill påskynda med alla medel, delar enligt hans mening upp partierna i två världar. Mellan dessa kan intet parlamentariskt samarbete gärna komma till stånd, såvitt inte den ena parten, d. v. s. de borgerliga, fogligt ge upp striden och acceptera kapitulationsvillkoren. Men inte nog med det. Drar man ut konsekvenserna av hans antydningar i uppsatsen om parlamentarismen i festskriften till Gustaf Möller i somras, skulle hela det gamla klassiska parlamentariska spelet med växlingar i regeringsställning mellan partierna alltefter deras valsegrar och valnederlag faktiskt inte kunna drivas, om det som nu ges två stora partigrupperingar eller block, vilka i

fråga om samhällets ekonomiska struktur bekänna sig till diametralt motsatta åskådningar. Hur den praktiska lösningen av regeringsproblemet skall ske i denna motsatsvärld har han aldrig fullt klargjort. Själv räknar han tydligen med att massorna, som ju ha majoriteten vid valen, aldrig skola ge upp kravet på en annan egendoms- och inkomstfördelning; utvecklingen går, har han tidigare påstått, ödesbestämt i riktning mot kollektivism och socialism; majoriteten stannar alltså hos arbetarna; ergo blir det deras sak att regera även i framtiden. Måhända är denna utläggning den riktiga. Med kännedom om hr Wigforss' starka maktinstinkt bär den i vart fall sannolikhetens prägel.

Statsministerns gamla, visserligen för tillfället av honom själv föga entusiastiskt förfäktade samarbetsidé har en helt annan bakgrund. Bäst kan denna väl uttryckas i folkhemsideologien. Med folkhem torde exc. Hansson ha förstått ett samhälle, där ingen grupp — även en mindre röststark — skulle behöva känna sig helt övergiven eller utlämnad. Samarbete eller samverkan mellan majoritet och minoriteter borde tydligen kunna förekomma, även när de principiella meningsmotsättningarna tornade upp sig. Det skall här inte diskuteras, vad som kan ha varit ärlig jämviktsteori och eventuellt taktiska sidospekulationer i statsministerns uppläggning. Att han under ett tiotal år föredragit samarbete framför strid vittna hans regeringschefsinsatser oomtvistligt om, likaså hans brottningar med partiets radikala flygel på många partikongresser. Hr Wigforss däremot lägger uppenbarligen in något helt annat i folkhemsbegreppet. Säkerligen är för honom den åtrådade inkomstutjämnningen mycket viktigare än ett tillgodoseende av alla lojala gruppers rättmätiga fordran på del i inflytandet, inte blott i arbete och skatteprestanda. Och hans parlamentariska lära är främmande för den för många folk dyrköpta erfarenheten, att varje äkta demokrati hämtar sin styrka ur ett behörigt beaktande av alla samhällsgruppers skäligena intressen, även när dessa inte företrädas av en majoritet.

Mycket typisk är hr Wigforss' reaktion inför valutslaget. Han har i överkänsligaste grad tagit intryck av kommunisternas framgångar. Sven Lasse Linderots parti har accepterat arbetarrörelsens 27 punkter, vilka äro finansministerns eget verk, och detta kan förklara varför han tillmäter kommunisternas mandatvinster så stor betydelse. I själva verket gav valet emellertid det utslaget, att socialdemokraterna och kommunisterna tillsammans förlorade 7 mandat, medan de borgerliga gingo framåt i motsvarande grad.

Även om man ser på andelen i väljarkåren, låg röststegringen på den borgerliga sidan, låt vara mindre starkt markerat. Arbetarpartierna ha visserligen bevarat majoriteten, men deras nya program har inte gjort dem starkare utan tvärtom något svagare än enligt 1940 års val. När folkopinionen mot den planerade sociala omvälvningen inte bara i absoluta tal är i det närmaste 50-procentig utan även tydligt befinner sig i växande, borde detta efter demokratiska sedvänjor vara en maning åt de maktägande till försiktighet. Hr Wigforss' demokratism bjuder honom i stället att vilja forcera fram det nya, omstridda samhället.

Ser man till det politiska dagsläget, ter sig den nervöst pockande handlingssivern från hr Wigforss' och likasinnades sida även eljest förvånansvärd. I högre grad än någonsin tillföre finns det för närvarande en ganska odoktrinär samförståndsvilja hos de borgerliga. Näringslivet har i de mest tydliga ordalag betygat sin villighet att samverka med staten för att hindra uppkomsten av en svårartad social kris vid ett fredsslut. Näringslivet har i egen handling lagt i dagen sin strävan att bygga för vidgad sysselsättning. Företagarnas sociala ansvarskänsla har vuxit för varje år som gått, och de nödtvungna krisregleringarna ha vidgat deras blick för samhällssynpunkterna. Samförståndet ute på arbetsplatserna har blivit bättre och bättre. Om någonsin måste det just nu finnas utsikter att nå stora praktiska resultat av det frivilliga samarbetet mellan näringslivet och statsmakterna. Naturligtvis vill ingen ansvarig socialdemokratisk politiker avvisa denna samverkan. Men samtidigt som man i nåder ställer i utsikt att enskild företagsamhet även kan tänkas få överleva de utfästade sociala och ekonomiska omdaningarna, hotar man med allehanda tvångs-ingripanden, alltifrån vidgad statskontroll till statens övertagande av produktionen. I remissdebatten yttrade hr Wigforss: »man får säkerligen finna sig i ganska mycket mera av det som tagits upp i arbetarrörelsens efterkrigsprogram, om man överhuvud taget skall kunna tänka sig en samhällsutveckling i de lugna former som vi alla önska». Ett uttalande som detta är en hotelse, en hänvisning till makten, och ligger vid sidan om en saklig debatt. Hr Wigforss är inte ensam om att använda dessa tillhyggen. De bli inte därför sakligare. Att ideligen tillgripa dem måste försvåra den samverkan mellan alla grupper, som blir lika viktig under efterkrigstiden som den varit under kriget, om man verkligen eftersträvar gemensamma och effektiva ansträngningar för att skapa arbetstillfällen och återhämta välståndet.